

Vossenfabels uit Romulus

Vertaald door Mark Nieuwenhuis

De vos en de adelaar (1.13)

Machtigen moeten zwakken vrezen, zoals deze fabel aantoont.

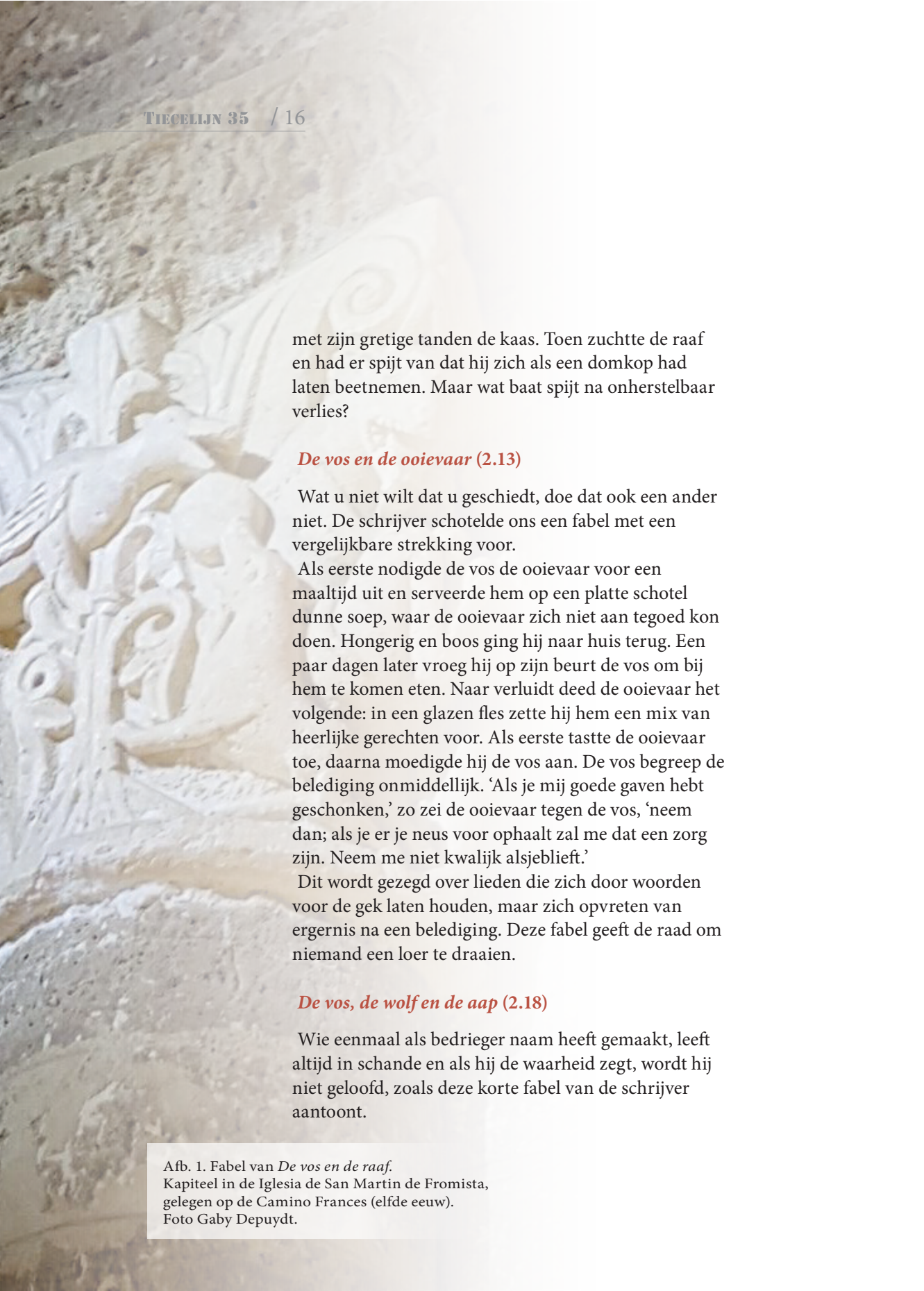
De adelaar greep de welpen van de vos en bracht ze naar zijn nest om ze als prooi aan zijn jongen te voeren. De vos volgde de adelaar en vroeg hem haar welpen terug te geven. De adelaar keek neer op de vos als was zij een minderwaardig dier. Vol verdriet greep de vos van een altaar vuur mee – een brandende fakkel – en omgaf de nestboom met stro dat ze verzameld had. Toen het vuur rookte en knetterde gaf de adelaar, gedreven door verdriet om zijn jongen en om te voorkomen dat ze samen in de vlammen zouden omkomen, deemoedig de vossenwelpjes ongedeerd aan de moeder terug.

Deze fabel leert velen dat niemand een zwakkere moet tarten en zich door vurige begeerte moet laten verteren.

De vos en de raaf (1.15)

Wie zich graag met bedrieglijke woorden laten prijzen, krijgen daar, eenmaal voor de gek gehouden, spijt van. Hen is deze fabel op het lijf geschreven.

Toen de raaf een kaas van een vensterbank had gepikt, streek hij neer in een hoge boom. Zodra de vos hem had gezien, sprak hij de raaf tegenover hem als volgt toe: 'O raaf, wie kan zich met jou meten? En wat een prachtige glans ligt er over jouw veren! Hoeveel aanzien zou jij verwerven als je een welluidende stem had ... dan zou geen enkele vogel jou overtreffen!' Maar toen de raaf indruk wilde maken op de vos en zijn stem wilde laten horen, kraaide hij het daarboven uit en dacht niet meer aan de kaas, die uit zijn openstaande snavel viel. Snel greep de sluwe vos

met zijn gretige tanden de kaas. Toen zuchtte de raaf en had er spijt van dat hij zich als een domkop had laten beetnemen. Maar wat baat spijt na onherstelbaar verlies?

De vos en de ooievaar (2.13)

Wat u niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet. De schrijver schotelde ons een fabel met een vergelijkbare strekking voor.

Als eerste nodigde de vos de ooievaar voor een maaltijd uit en serveerde hem op een platte schotel dunne soep, waar de ooievaar zich niet aan tegoed kon doen. Hongerig en boos ging hij naar huis terug. Een paar dagen later vroeg hij op zijn beurt de vos om bij hem te komen eten. Naar verluidt deed de ooievaar het volgende: in een glazen fles zette hij hem een mix van heerlijke gerechten voor. Als eerste tastte de ooievaar toe, daarna moedigde hij de vos aan. De vos begreep de belediging onmiddellijk. ‘Als je mij goede gaven hebt geschonken,’ zo zei de ooievaar tegen de vos, ‘neem dan; als je er je neus voor ophaalt zal me dat een zorg zijn. Neem me niet kwalijk alsjeblijft.’

Dit wordt gezegd over lieden die zich door woorden voor de gek laten houden, maar zich opvreten van ergernis na een belediging. Deze fabel geeft de raad om niemand een loer te draaien.

De vos, de wolf en de aap (2.18)

Wie eenmaal als bedrieger naam heeft gemaakt, leeft altijd in schande en als hij de waarheid zegt, wordt hij niet geloofd, zoals deze korte fabel van de schrijver aantoont.

Woedend betichtte de wolf de vos van een misdaad: diefstal. De vos ontkende dat hij schuldig was. Toen belegde de aap een zitting om als een goudeerlijke en waarheidlievende rechter de schuldige onder de aanwezigen aan te wijzen. Die bepleitten tegenover elkaar hun zaak, onthulden hun bedriegersstreken en brachten hun wederzijdse misdaden ter sprake. Daarop velde de rechtvaardige en waarheidlievende rechter een oordeel over beide partijen en las uit zijn papieren het vonnis voor. 'Jij,' zei hij, 'probeert te pakken te krijgen wat je niet bent kwijtgeraakt, en toch geloof ik dat jij iets hebt gestolen, wat je voor het gerecht handig ontkent. Zo luidt jullie vrijspraak en ga eendrachtig heen als gelijken.' Allen dienen te weten dat wie vertrouwd is met bedrog een door en door slecht leven leidt.

De vos en de wolf (3.6)

De fortuin helpt goeden en slechten, maar op wie zij niet helpt, is zij afgunstig. En wie met geluk gezegende mensen in zijn hart afgunst toedraagt, gaat mettertijd aan zijn eigen kwaadaardigheid ten onder. Tegen hen heeft de schrijver deze fabel geschreven.

Een wolf had al heel lang veel buit in zijn hol bijeengebracht, zodat hij genoeg had om het er enkele maanden lang goed van te kunnen nemen. Toen de vos daar lucht van had gekregen ging hij, jaloers op de wolf, naar zijn onderkomen en zei tegen hem: 'Waar heb ik het aan verdiend dat ik je al zoveel dagen niet meer heb gezien? Dat doet me verdriet, en ook dat je niet meer samen met mij optrekt.' De wolf bespeurde zijn afgunst en zei tegen hem: 'Niet uit bezorgdheid om mij ben je hierheen gekomen, maar om wat te stelen. Je bent me niet dierbaar omdat je me komt opzoeken, want ik weet dat je een streek wilt uithalen.'

Diep gekrenkt door deze woorden ging de vos naar een schaapherder en sprak hem aan. 'Ben je mij dankbaar,' zei hij, 'als ik vandaag de vijand van je kudde in je handen overlever? Dan hoef je je geen zorgen meer te maken.' 'Ik zal naar je luisteren en je belonen,' zei de herder, 'als je iets wenst.' Daarop wees de vos hem de wolf aan, die geen kant op kon.

De man doodde hem met een speer, waarna de vijand van de wolf zich volvrat met andermans have en goed.

Toen de vos niet lang daarna zelf het pad van een jager kruiste, werd hij door diens honden gegrepen en verscheurd. 'Ik heb kwaad gedaan en nu sterf ik,' zo sprak hij, 'omdat ik een ander kwaad heb gedaan.'

Zo moeten mensen zich ervoor hoeden een ander kwaad te doen.

De vos en de aap (3.17)

Over een rijke en een arme wordt de volgende fabel verteld.

De aap vroeg de vos om hem een stuk van zijn grote staart te geven, dan kon hij daarmee zijn afzichtelijke billen bedekken. 'Want wat heb je eraan,' sprak hij, 'dat je zonder reden gebukt gaat onder de last van een zo lange staart die je over de grond voortsleept?' Naar verluidt antwoordde de vos hem: 'Als hij nog langer en groter was, dan zou ik hem over de grond voortslepen of over rotsen, door doornen en modder om te voorkomen dat jij er dankzij een kledingstuk van mij mooier uitziet.'

Rijke gierigaard, deze fabel hekelt jou nu omdat je niets weggeeft van wat je in overvloed hebt.

De vos en de druiven (4.1)

Wie niet de kracht heeft voor daden, bluft met woorden, zoals deze fabel vertelt.

Door honger gedreven keek de vos op naar een druif die boven hem aan een hoge wijnstok hing. Hij wilde de druif plukken, zette zich af en sprong recht omhoog, maar hoe vaak hij dat ook probeerde, hij kon niet hoog genoeg reiken. Naar verluidt zei hij kwaad: 'Zuur en onrijp ben je – ik hoef jou niet.' En weg ging hij, alsof hij de druif niet wilde proeven.

Zo maken zij, die met kracht niets kunnen bereiken, kenbaar dat ze dat met woorden wel kunnen maar niet willen.

De vos en de leeuw (4.12)

Toen de leeuw zijn kracht verloor, veinsde hij dat hij ziek was en dankzij dit voorwendsel gingen de andere dieren bij hem naar binnen om hem te bezoeken. De leeuw at hen echter meteen op. Bij aankomst voor de grot bleef de vos staan en begroette hem. Op de vraag van de leeuw ‘Waarom ben je niet binnengekomen?’ antwoordde hij: ‘Omdat ik sporen naar binnen zie gaan, maar niet naar buiten zie komen.’

Zo moet gevaar waarin een ander verkeert, voor ons een les zijn met het oog op onze veiligheid, omdat men het huis van een machtig man gemakkelijk binnenkomt, maar moeilijk verlaat.

Nawoord

De Romulus is een verzameling vroegmiddeleeuwse fabels in proza die zowel bewerkingen van de in jambische regels geschreven fabels van Phaedrus (eerste eeuw na Christus) omvat als fabels uit een oudere Latijnse prozabewerking van oorspronkelijk Griekse, aan Aesopus toegeschreven fabels. De titel van deze verzameling is gebaseerd op de naam van de schrijver van de brief die als voorwoord van de bundeling dient. In de brief aan zijn zoon Tiberinus vertelt Romulus dat hij fabels van Aesopus uit het Grieks in het Latijn heeft vertaald. Vandaar dat deze verzameling ook wel bekendstaat als *Aesopus Latinus*. Samen met de fabelcollectie van Avianus vormde de *Romulus* de belangrijkste bron voor de talloze bewerkingen en vertalingen die vanaf de twaalfde eeuw in West-Europa in het Latijn en de volkstalen werden geschreven.

De vertalingen van bovenstaande vossenfabels zijn gebaseerd op de recent verschenen tweetalige uitgave van Holzberg (*Spätantike Fabeln: Avian und Romulus*, lateinisch-deutsch, herausgegeben und übersetzt von Niklas Holzberg, Berlin en Boston, 2022). Aan Holzbergs uitgave ligt de editie van Thiele ten grondslag (Georg Thiele, *Der lateinische Aesop des Romulus und die Prozafassungen des Phaedrus*, Heidelberg, 1910).